

Peders Borg og Pedersborg Kirke

Skjalm Hvides svigersøn, Peder Thorstenson, byggede i 1100-tallet Danmarks første private borg på en bakketop. Deraf navnet 'Pedersborg'.

I dag, højt hævet over det omkringliggende bybillede, lægger Pedersborg kirke med udsigt ud over Pedersborg sø. Omgivelserne bærer stadig præg af bygningsværket, der lå på stedet før kirken, selvom bakketoppen er afgraved i terrasser, og volden er bevaret. På den øverste terrasse mod nord, det vil sige et trin lavere end selve borgen, byggede Thorstenson en rundkirke. En rest af rundkirkens mur er fritlagt og rundingen på muren viser, at den har haft samme diameter som Bjernede Rundkirke, der ligeledes er opført af Hvideslægten.

Rundkirken har også fungeret som fæstningstårn. Det vides ikke, hvordan borgen har set ud, men der er fundet rester af søjler og vinduer i frådsten, sandsten og granit. Det tyder på, at borgen har været et ret fornemt, romansk bygningsværk, der genkendes ved rundbuer. Efter Peder Thorstensons død blev borgen til gene for det nærliggende kloster i Sorø, som i 1205 købte borganlægget og rev selve borgen ned. En del år senere blev også rundkirken revet ned.

I 1300-tallet påbegyndte man byggeriet af Pedersborg Kirke. Sten fra den nedlagte borg og rundkirke, blev genanvendt.

Nationalmuseet har ladet opføre en søjlerest ved kirkens tårn. Denne er bygget af rundhuggede sten, fundet på kirkegården. Fire som denne bar loftet i den daværende rundkirke.

Hvideslægten

I middelalderen var der få slægter, der havde lige så stor indflydelse som kongen selv. Hvideslægten eller 'hviderne' var en af disse slægter. De kaldte ikke sig selv for 'Hvide', men det er et navn, der er kommet til senere for at skabe historisk overblik over slægtens sammenhæng. Tilnavnet er givet på baggrund af slægtens stamfader, Skjalm Hvide. De stammede oprindeligt fra egnen omkring Sorø og Ringsted. Slægten har, historisk set, haft en meget fremtrædende position i samfundet og besad betydelige stillinger. På det kirkelige område blev 10 i hvideslægten biskopper og 5 ærkebiskopper.

Klokkere og kirkens klokker

Indtil for nylig var det kirketjenere, gravere eller andre ansatte i kirken, der ringede med kirkens klokker, men sådan har det ikke altid været. I middelalderen ringede man væsentlig flere gange og kirkeklokkerne blev brugt som meddelelse om tiden på dagen, opfordring til bøn, påmindelse om gudstjeneste eller som varsel om krig eller storm. Det var derfor nødvendigt med et decideret 'klokkerembede' og personen, der besad det, hed en 'klokker'. I dag foregår det ofte mekanisk, og vi hører ikke kirkeklokkerne i samme udstrækning.

Læs dagens afsnit i *Julemysteriet* og vis evt. billederne undervejs.

Udpeg, hvor Pedersborg ligger. Sæt dagens klistermærke på (Se plakat med datoer på side 6-7).

JULE-GENBRUG

Samtale

I dagens afsnit fortæller graveren, at Pedersborg Kirke er bygget af sten fra Peders Borg i kombination med nye materialer. Vi hører meget om genbrug i de her år, men egentlig er det jo slet ikke en ny ting. Faktisk nærmest omvendt, det har kun været i ganske få år, at man ikke har genbrugt materialer, m.m..

Kender eleverne til nogle ting i deres familie, som er blevet genbrugt?

Fx. oldemor der lavede tøj af gamle gardiner. Ligebror har overtaget storebrors seng. Morfar har lavet en gammel seng om til en sandkasse. Eller?

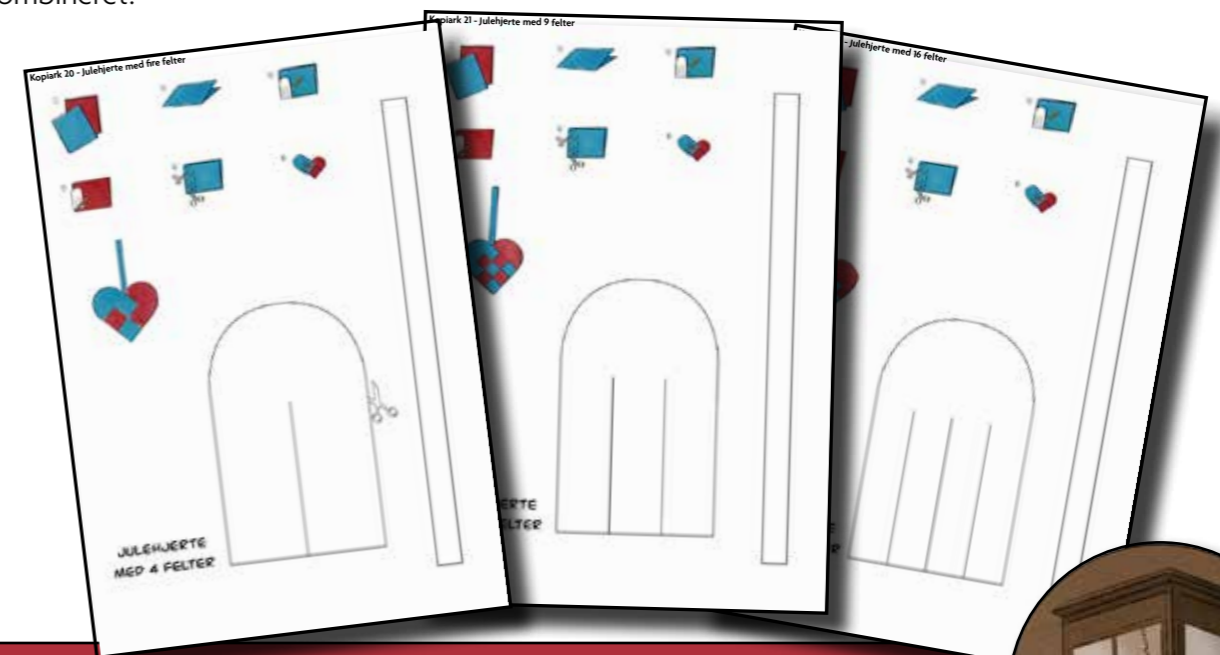
Aktivitet

Nu skal eleverne selv prøve at lave noget nyt julepynt af en blanding af nyt og gammelt.

Jeres fantasi sætter grænserne, men vi foreslår fx at flette julehjerter af fx. gammelt avispapir eller ugeblade, kombineret med nyt glanspapir.

Skabeloner findes på kopiside 20, 21 og 22 i tre forskellige sværhedsgrader.

Eleverne kan også lave musetrappes, guirlander, krammerhuse m.m. af genbrugspapir og glanspapir kombineret.

I skal bruge til hver gruppe:

- Genbrugspapir så som aviser, reklamer, blade, glanspapir m.m.
- Saks, limstift, farver og andre tegneredskaber.
- Evt. nogle print af kopiark 20, 21 og 22 som skabeloner til julehjerter.

